

ks. Wacław Siwak

Maryja a Bóg Ojciec w misterium Wcielenia według Jana Pawła II

Według wytycznych Jana Pawła II, zawartych w Tertio millennio adveniente, ostatnia faza przygotowań do Wielkiego Jubileuszu realizuje się w perspektywie trynitarniej. Trzy kolejne lata są poświęcone refleksji dotyczącej tajemnicy Trzech Osób Bożych. Papież podkreśla, że w przygotowaniu do Wielkiego Jubileuszu nie może zabraknąć refleksji maryjnej¹. Obecnie przeżywany rok jest rokiem Boga Ojca. W tym kontekście uzasadnionym wydaje się podjęcie tematu: Maryja a Bóg Ojciec. Warto zapytać się, co ma do powiedzenia na powyższy temat sam Jan Paweł II, autor programu przygotowań.

Jedną z podstawowych reguł metodologicznej poprawności wypowiedzi jest przyjęcie pewnego kryterium porządkującego materiał. W marcu (22-25) 1995 r. w Loreto odbył się Międzynarodowy Kongres Mariologiczny (Maryja w tajemnicy Słowa Wcielonego), na którym uzasadniano postulat dowartościowania w wykładzie mariologii tematu Wcielenia: „Jeśli mariologia ma wracać do źródeł, winna wrócić do świętego Misterium Wcielenia. Jeśli ma się odnawiać w oparciu o właściwie ustawioną hierarchię prawd, również ma obowiązek wrócić do Wcielenia”². Posłuszni temu postulatowi, refleksję nad nauczaniem Jana Pawła II o Maryi w relacji do Boga Ojca, ustawiamy w kontekście Wcielenia. To ono stanie się kluczem hermeneutycznym wykładu nauki obecnego Papieża³ na temat relacji Maryi do Pierwszej Osoby Boskiej. Zagad-

¹ Tertio millennio adveniente, 43, 48, 54.

² S. C. Napiórkowski, Maria nel mistero dell'incarnazione. Prospettive cattoliche, w: Maria nel mistero del Verbo incarnato. Congresso Internazionale Mariologico Loreto, 22-25 marzo 1995, „Theotokos. Ricerche interdisciplinari di Mariologia” 3(1995) nr 2 s. 595.

³ W niniejszym opracowaniu zastosowano następujące skróty publikacji, zawierających nauczanie Jana Pawła II: APP I - Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II, Libreria Editrice Vaticana 1982; APP II - Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II, t. 2, Libreria Editrice Vaticana 1986; APP III - Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II, t. 3, Libreria Editrice Vaticana 1989; APP IV -

nienie to zrealizujemy w dwóch etapach. Najpierw zostanie ukazana fundamentalna prawda dla omawianego tematu, która mówi, że w Tajemnicy Wcielenia Maryja weszła w szczególne związki z całą Trójcą Świętą (1), a dopiero po takim przygotowaniu zacieśnimy nasze rozważania do jednego z aspektów tych związków - relacji: Maryja a Bóg Ojciec (2).

1. Tajemnica Wcielenia

jako podstawa szczególnych związków Maryi z Trójcą Świętą

Dla Jana Pawła II oczywistym jest, iż Wcielenie, dotyczące bezpośrednio Syna (tylko Druga Osoba Boska stała się człowiekiem), jest „dziełem Boga Trójjedynego”⁴. Cała Trójca Święta zaangażowana jest w dzieło Wcielenia⁵. Duch Święty okrył Maryję swoim cieniem, Syn na-

Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II, t. 4, Libreria Editrice Vaticana 1992; APP V - Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II, t. 5, Libreria Editrice Vaticana 1995; MD - Mulieris dignitatem. List Apostolski Ojca Świętego Jana Pawła II z okazji Roku Maryjnego o godności i powołaniu kobiety, LO 9(1988) nr 8 s. 3-12; NP I - Nauczanie Papieskie, t. I: 1978 (październik - grudzień), Poznań - Warszawa 1987; NP II, 1 - Nauczanie Papieskie, t. II, 1: 1979 (styczeń - czerwiec), Poznań 1990; NP II, 2 - Nauczanie Papieskie, t. II, 2: 1979 (lipiec - grudzień), Poznań 1992; NP III, 1 - Nauczanie Papieskie, t. III, 1: 1980 (styczeń - czerwiec), Poznań - Warszawa 1985; NP III, 2 - Nauczanie Papieskie, t. III, 2: 1980 (lipiec - grudzień), Poznań - Warszawa 1986; NP IV, 1 - Nauczanie Papieskie, t. IV, 1: 1981 (styczeń - czerwiec), Poznań 1989; NP IV, 2 - Nauczanie Papieskie, t. IV, 2: 1981 (lipiec - grudzień), Poznań 1989; NP V, 1 - Nauczanie Papieskie, t. V, 1: 1982 (styczeń - maj), Poznań 1993; RM - Encyklika Redemptoris Mater Ojca Świętego Jana Pawła II o Błogosławionej Maryi Dziewicy w życiu Pielgrzymującego Kościoła, Libreria Editrice Vaticana 1987; WWB - Wierzę w Boga Ojca Stworzyciela, Libreria Editrice Vaticana 1987; WWD - Wierzę w Ducha Świętego Pana i Ożywiciela, Libreria Editrice Vaticana 1992; WWJ - Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela, Libreria Editrice Vaticana 1989; WWK - Wierzę w Kościół jeden, święty, powszechny i apostolski, Libreria Editrice Vaticana 1996.

Inne skróty: LO - „L'Osservatore Romano” [Wydanie Polskie], 1980-; STB - Słownik Teologii Biblijnej, red. X. L. Dufour, Poznań - Warszawa 1985; pozostałe skróty za: Encyklopedia Katolicka. Wykaz skrótów, Lublin 1993.

⁴ Jezus Chrystus a objawienie trynitarnie. [19 VIII 1987 - Aud. gen.], WWJ s. 229.

⁵ Według teologii spekulatywnej wszelkie działanie Boże na zewnątrz jest wspólne trzem Osobom Boskim (opera Dei ad extra sunt communia). Stwierdza-

rodził się z Jej macierzyńskiego łona, Ojciec Ją umiłował i wybrał⁶. Zrazem moment Zwiastowania stał się chronologicznie pierwszym momentem odsłonięcia się tajemnicy Trójcy Świętej, gdy Bóg objawił się jako Ojciec a Syn Boży jako Ten, który ma się narodzić za sprawą Ducha Świętego⁷.

Maryja uczestnicząc we Wcieleniu, w którego treści zawarta jest tajemnica trynitarna, doświadcza tym samym misterium Boga Trójjedynego. W momencie Zwiastowania, jak pisze Papież, „Dziewica z Nazaretu została wprowadzona w niezgłębioną tajemnicę, jaką jest Bóg żywy, Bóg Trójca: Ojciec, Syn i Duch Święty”⁸, a zarazem staje się szczegól-

jąc, że Ojciec stworzył, Syn odkupił, Duch Święty uświęca, przypisuje się tylko (appropriatio) konkretne dzieła poszczególnym Osobom Boskim. W rzeczywistości działa cała Trójca Święta, która udziela się na zewnątrz przez naturę. Współcześni teologowie (np. K. Rahner) jednak zauważają, iż we Wcieleniu Syna Bożego Trójca Święta objawiła się w pewnego rodzaju nierówności. Wcielenie jest tak ściśle związane z Drugą Osobą Boską, że należy Jej nie tylko przypisać Wcielenie, ale również rzeczywiście je przyznać. We Wcieleniu Bóg udziela się przez Osobę, a nie przez naturę. Syn Boży stał się rzeczywiście człowiekiem. Druga Osoba Boska i tylko Ona przybrała ludzką naturę, stąd też trzeba właściwość tę uznać za przysługującą Synowi Bożemu, a nie tylko przypisywaną. Zob. S. C. Napiórkowski, Reinterpretacja trynitarnego działania zbawczego, EK t. 2, kol. 959-960; tenże, Trynitarno - zbawcze działanie Boga, w: Aby poznać Boga i człowieka. O Bogu dziś, red. B. Bejze, Warszawa 1974, s. 217-225.

⁶ Ona jest Matką i doskonałym Wzorem chrześcijanina. 8 marca [1983] - Sanktuarium maryjne Suyapa. Homilia i akt maryjny, LO 4(1983) nr 4 s. 23; por.: „Jezus, Zbawiciel, jest «Synem Najwyższego», «Synem Bożym»; obecny jest Ojciec, by osłaniać Maryję, obecny jest Duch Święty, by zstąpić na Nią i zapłodnić swą mocą Jej nietknięte łono”. Medytacja nad tajemnicą Wcielenia. Na uroczystość Zwiastowania. Środa, 25 marca 1981. Audiencja generalna, NP IV, 1 s. 370.

⁷ Jezus Chrystus a objawianie trynitarne, s. 227.

⁸ List Ojca Świętego Jana Pawła II do wszystkich osób konsekrowanych we wspólnotach zakonnych oraz instytutach świeckich z okazji Roku Maryjnego, LO 9(1988) nr 5 s. 3. Por.: „W głębi modlitwy mówi do Niej Bóg Ojciec. W głębi modlitwy Odwieczne Słowo staje się Jej Synem. W głębi modlitwy zstępuje na Nią Duch Święty”. W Maryi rozpoczyna się historyczna misja Syna w Duchu Świętym. Homilia wygłoszona w czasie Mszy św. w Pompei. Niedziela, 21 października 1979, NP II, 2 s. 405; „Ona całkowicie zdała się na miłującą wolę Ojca w swoim fiat w czasie Zwiastowania. Ona uwierzyła Duchowi Świętemu, który dopełnił zdumiewającego dzieła Boskiego macierzyństwa w Jej łonie. Ona wiel-

nym miejscem przebywania Trójcy Świętej. Świadczą o tym tytuły jakimi Jan Paweł II obdarza Maryję. Nazywa Ją: Świątynią Trójcy⁹, „świątynią w której mieszka chwała Trójcy”¹⁰, Przybytkiem Trójcy Przenajświętszej¹¹, „najszczególniejszym przybytkiem Trójcy Przenajświętszej”¹², „Sanktuarium Przenajświętszej Trójcy”¹³, „wybranym mieszkaniem Trójcy Przenajświętszej”¹⁴. Stąd też w misterium Zwiastowania nawiązuje się szczególna relacja Maryi z Trójcą Świętą. Relacja ta nadaje Matce Najświętszej „godność, która przerasta nieskończenie godność innych stworzeń”¹⁵. Charakter owej relacji niech naświetlą wypowiedzi Ojca św.: W momencie Zwiastowania Maryja dostąpiła „najpełniejszego uczestni-

biła Słowo Boże, które stało się człowiekiem dla zbawienia ludzkości”. Razem z Maryją pokochacie Kościół. Obraz Matki Bożej jako dar papieski. Poniedziałek, 5 maja 1980, NP III, 1 s. 485; „W miasteczku galilejskim nawiedza Dziewicę poprzez anielskiego Zwiastuna Bóg sam. I mówi Jej o swej odwiecznej tajemnicy. Dzieli się z Nią, ze stworzeniem, ze swą pokorną służebnicą, Tajemnicą swych odwiecznych zamierzeń. Są to zamierzenie Ojca i Syna, i Ducha Świętego: w jedności Bóstwa, które jest Miłością”. Podziękowanie za dary Roku Maryjnego. 8 XII [1988] - Msza św. w bazylice Matki Boskiej Większej, LO 9(1988) n 12 s. 4.

⁹ „Na rok przed śmiercią, w dniu trzydziestych drugich urodzin, Katarzyna podyktowała przepiękną modlitwę, którą, dla podtrzymania naszej modlitwy, chcę, wam przynajmniej w małym urywku przypomnieć: « O Maryjo, świątynio Trójcy [podkr. moje, WS]; Maryjo, nosicielko ognia... Maryjo, ziemi urodzajna. Ty, Maryjo, jesteś tą młodą rośliną, która dała nam wonny kwiat Słowa Jednorodzonego, Syna Boga (św. Katarzyna Sieneńska, Modlitwa, 11)”. Św. Katarzyna - nauczycielka pobożności maryjnej. Siena, 14 września 1980, APP I s. 278.

¹⁰ Świątynia Trójcy Przenajświętszej. Watykan, 29 maja 1983, APP II s. 199.

¹¹ Co znaczy poświęcić świat Niepokalanemu Sercu Maryi. Homilia podczas mszy św. w Fatimie. Czwartek, 13 maja 1982, NP V 1 s. 701; Bóg Ją wybrał i wywyższył ponad wszystko. 8 XII [1996] - Rozważanie w bazylice Matki Boskiej Większej, LO 18(1997) nr 2 s. 13; Bóg jest miłością. 25 maja [1997 - Anioł Pański], LO 18(1997) nr 8-9 s. 49; Jesteś pełna łaski. 8 XII [1997] - Modlitwa na placu Hiszpańskim, LO 19(1998) nr 2 s. 13.

¹² Bądź pozdrowiona Maryjo! Watykan, 15 sierpnia 1981, APP I s. 399.

¹³ Sanktuarium Matki Bożej w Limie. Watykan, 14 czerwca 1992, APP V s. 88.

¹⁴ Świątynia Trójcy Przenajświętszej, s. 199.

¹⁵ Maryja w perspektywie trynitarnej. 10 stycznia [1996 - Aud. gen.], LO 17(1996) nr 3 s. 42; por. R. Cantalamessa, Maryja Zwierciadłem dla Kościoła, Warszawa 1994, s. 68-71. 77.

czenia [wszystkie podkr. moje, WS] w odwiecznej tajemnicy, w życiu wewnętrznym Boga, Ojca, Syna i Ducha Świętego”¹⁶, od tej chwili jest szczególnie zjednoczoną z Trójcą Przenajświętszą¹⁷, otrzymała intymne doświadczenie tajemnicy Trójcy Świętej¹⁸, jako pierwsza w Nowym Przymierzu „doświadczalnie przeżyła tajemnicę Boga jedyne w troistości Osób”¹⁹. Została „osobliwie włączona w tajemnicę objawienia Trójjedynego Boga i Jego Trynitarnego życia”²⁰. Między Maryją a Trzema Osobami Boskimi zawiązała się łączność, którą Papież określa jako wyjątkową i jedyną, co sprawia, że Maryja jest najbliższa Trójcy ze wszystkich stworzeń²¹, że jest przeniknięta całkowicie życiem samego Boga²². Zwiastowanie było momentem wejścia Maryi w związek z Trójcą Świętą,

¹⁶ Bardzo ważny jest kontekst tej wypowiedzi: „« Bądź pozdrowiona łaski pełna ». [...]. Słowa te mówią o szczególnym wybraniu. Łaska oznacza szczególną pełnię stworzenia, poprzez którą istota Bogu podobna uczestniczy w samym wewnętrznym życiu Boga. Łaska oznacza miłość i dar Boga samego - dar całkowicie wolny (darmo dany), w którym Bóg powierza człowiekowi swoją Tajemnicę, czyniąc go zdolnym do świadczenia tej Tajemnicy, do wypełnienia nią swego ludzkiego bytu i życia, myśli, woli i serca. Pełnią łaski jest sam Chrystus. Maryja z Nazaretu otrzymuje Chrystusa i wraz z Chrystusem i przez Niego, dostępuje Ona najpełniejszego uczestniczenia w odwiecznej tajemnicy, w życiu wewnętrznym Boga, Ojca, Syna i Ducha Świętego” [podkr. moje, WS]. Bądź pozdrowiona Łaski Pełna. Watykan, 8 grudnia 1978, APP I s. 27.

¹⁷ Bóg Ją wybrał i wywyższył ponad wszystko. 8 XII [1996] - Rozważanie w bazylice Matki Boskiej Większej, LO 18(1997) nr 2 s. 13.

¹⁸ „Podczas obecnego spotkania modlitewnego pragniemy połączyć adorację owej tajemnicy [Trójcy Św.] z oddaniem czci Tej, która bardziej aniżeli jakiegokolwiek inne stworzenie otrzymała poznanie owej tajemnicy oraz - możemy powiedzieć - intymne jej doświadczenie [podkr. moje, WS]”. Świątynia Trójcy Przenajświętszej, s. 199.

¹⁹ Razem z Maryją pokochacie Kościół, s. 485.

²⁰ Uczestniczka tajemnicy Trójjedynego Boga. Grosseto - Włochy, 21 maja 1989, APP IV s. 76.

²¹ „Wyjątkowa zaprawdę i jedyna jest łączność Dziewicy z Trzema Boskimi Osobami. Poczęła z Ducha Świętego, jest Matką Słowa Wcielonego i Synem Jej jest Syn Ojca. Któż więc jest bliższy [podkr. moje, WS] Trójcy Przenajświętszej, aniżeli Ona? Które ze stworzeń może bardziej pomóc nam w Jej poznaniu i umiłowaniu?”. Świątynia Trójcy Przenajświętszej, s. 199.

²² Jesteś pełna łaski. 8 XII [1997] - Modlitwa na placu Hiszpańskim, LO 19(1998) nr 2 s. 13.

który Jan Paweł II obdarza mianem ściśle osobistego²³. Ojciec św. nie waha się nawet użyć stwierdzenia, że Maryja jest „duchowo spokrewniona” z Bogiem²⁴. Wypowiedzi te upoważniają do przypisania Maryi jakiegoś szczególnego i niepowtarzalnego związku z Trójcą Świętą. Warto w tym miejscu postawić pytanie: Jak związek ten wygląda w szczegółach w odniesieniu do Pierwszej Osoby Boskiej - Boga Ojca?

2. Tajemnica Wcielenia

jako podstawa szczególnych związków Maryi z Bogiem Ojcem

Dla Jana Pawła II Jezus jest Synem Boga i Maryi²⁵, Synem Bożym a zarazem Synem Dziewicy z Nazaretu²⁶. Jezus jest owocem miłości Boga i Niepokalanej²⁷, jest dla Maryi darem Ojca w Duchu Świętym²⁸.

²³ Duch Święty i Maryja: wzór osobistego związku Boga i człowieka. [18 IV 1990 - Aud. gen.], WWD s. 183.

²⁴ „Matka Syna Bożego jest w sposób szczególny narodzona z Boga; z łona Trójcy Przenajświętszej. Jest z Bogiem samym duchowo spokrewniona [podkr. moje, WS]. Mówimy do Niej: Córko Ojca Przedwiecznego, Oblubienico Ducha Świętego, Matko Syna! Ale mówimy też czasem: Filia Tui beati Filii: Córko Twojego błogosławionego Syna. Tak bowiem jest w porządku Łaski, w Bożej ekonomii Odkupienia”. Matka przywróconego ładu. 8 XII [1984] - Msza św. w Bazylice Santa Maria Maggiore, LO 5(1984) nr 11-12 s. 22

Por. „I niebo widziało, iż istotnie była godna, by otrzymać cześć i chwałę i władzę, gdyż była bardziej napełniona łaskami, bez porównania świętsza, piękniejsza, wznioślejsza, aniżeli najwięksi święci, oddzielnie czy razem wzięci, gdyż w sposób tajemniczy, w porządku unii hipostatycznej, spokrewniona została z całą Trójcą Świętą [podkr. moje, WS], z Tym, który z istoty swej sam jest nieskończonym Majestatem, Królem królów, Panem panów, jako pierworodna Górnica Ojca, jako doskonała Matka Słowa, jako wybrana Oblubienica Ducha Świętego”. Pius XII, Nuntius radiop., Bendito seja o Senhor, AAS 38(1946) 265-266. Na temat osobowej łączności Maryi z Bogiem w „porządku hipostatycznym łaski”, jako źródła Jej wyjątkowej świętości zob. A. L. Krupa, Electa ut Sol. Studium teologiczne o Najświętszej Maryi Pannie, Lublin 1963, s. 63-81.

²⁵ Turynie, Kościół jest z tobą! Bądź miastem wiernym i bezpiecznym. Spotkanie na placu Vittorio. Niedziela, 13 kwietnia 1980, NP III, 1 s. 383.

²⁶ Bądźcie dojrzałymi dojrzałością wiary i mocni mocą Ducha. Przemówienia podczas spotkania z Polonią. Wiedeń, 12 IX 1983, w: Jan Paweł II w Austrii 10 IX 1983 - 13 IX 1983 i Szwajcarii 12 VI 1984 - 15 VI 1984, 15 VI 1982. Przemówienia i homilie, Warszawa 1988, s. 86.

²⁷ Dwie korony. Watykan, 10 października 1982, APP II s. 127.

Moment Zwiastowania jest równocześnie momentem objawienia się Boga jako Ojca²⁹. Z powyższych racji w tajemnicy Wcielenia nawiązała się szczególna relacja między Maryją a Bogiem Ojcem. J. Galot zauważa, iż chociaż teologia Ojca jest bardzo istotna dla doktryny maryjnej, to jednak nie została jeszcze dostatecznie opracowana w sobie samej, jak też nie otrzymała w tej doktrynie należnego miejsca³⁰. Nie trudno się zgodzić z tym zdaniem również w kontekście papieskiej mariologii. Piszący na temat charakteru relacji między Maryją a Bogiem Ojcem w nauczaniu Jana Pawła II, musi się liczyć z małą liczbą wypowiedzi na ten temat. Nie mniej jednak można i trzeba podejmować próby ich wydobywania i syntetyzowania. Analizując papieskie nauczanie na temat: Maryja a Bóg Ojciec, można je skoncentrować wokół trzech kręgów tematycznych: odwiecznego wybrania i przeznaczenia Maryi na Matkę Syna Bożego, bycia przez Maryję umiłowaną „Córą Boga Ojca” oraz pewnego podobieństwa między Macierzyństwem Maryi w czasie a odwiecznym Ojcostwem Boga.

2. 1. Odwieczne wybranie i przeznaczenie Maryi na Matkę Słowa

Teologia katolicka stoi na stanowisku, iż w Bożej ekonomii zbawienia nie ma przypadków, gdyż wszystko znajduje się na swoim miejscu, przyznany mu przez odwieczną Mądrość. Obecność Maryi w Bożym planie zbawienia również nie jest przypadkowa. Bóg od wieków postanowił (*praedestinatio*) zbawić człowieka przez Wcielenie Syna Bożego. Tym samym przewidział Maryję i wybrał ją na Matkę Wcielonego Słowa³¹. W nauczaniu Kościoła ściśle łączy się przeznaczenie Syna Bo-

²⁸ RM 20.

²⁹ Jezus Chrystus a objawianie trynitarnie, WWJ s. 227.

³⁰ P. J. Galot, *Prospettive metodologiche e dottrinali dell'Enciclica „Redemptoris Mater”*, w: *Redemptoris Mater. Contenuti e prospettive dottrinali e pastorali. Atti del convegno di studio col patrocinio del Comitato Centrale per L'Anno Mariano Roma 23-25 maggio 1988*, Roma 1988, s. 47; na temat teologii Ojca zob. tenże, *Découvrir le Pere*, Lovanio 1985, s. 29-34.

³¹ S. C. Napiórkowski, *Maria nel mistero dell'incarnazione. Prospettive cattoliche*, w: *Maria nel mistero del Verbo incarnato. Congresso Internazionale Mariologico Loreto, 22-25 marzo 1995*, „Theotokos. Ricerche interdisciplinari di Mariologia” 3(1995) nr 2 s. 596.

żego do stania się Synem Człowieczym, z przeznaczeniem Maryi na Jego Matkę³².

W nauczaniu Jana Pawła II możemy znaleźć elementy nauki o odwiecznym postanowieniu Wcielenia. Ojciec św. naucza w myśl Listu do Efezjan (por. Ef 1, 4-5), iż Bóg jeszcze przed założeniem świata, w Chrystusie wybrał każdego człowieka do świętości, a zarazem przeznaczył do przybranego synostwa. Przeznaczenie do synostwa Bożego jest wynikiem odwiecznego zbawczego postanowienia woli Boga³³: „Słowa Listu do Efezjan odsłaniają odwieczne zamierzenie Boga i Ojca, odwieczny plan zbawiania człowieka w Chrystusie. [...] Boski plan zbawienia, który został nam objawiony wraz z przyjściem Chrystusa, jest odwieczny. Jest on [...] odwiecznie związany z Chrystusem.”³⁴. Tego zamierzenia Bóg dokonał w sposób nieodwracalny, tak, że nawet grzech pierworodny, winy osobiste i społeczne ludzi w ich historii nie zdołały tego odmienić. Ten wybór miał urzeczywistnić się we Wcieleniu³⁵: „Zbawienie bowiem, wedle odwiecznego planu miłości, miało się dokonać przez Wcielenie Syna”³⁶. Odwieczność zamiaru Wcielenia pociąga za sobą szczególną obecność Maryi w planie Bożym: „W całości tego planu, który ogarnia wszystkich ludzi, szczególne miejsce zajmuje «niewia-

³² Zob. Pius IX, *Ineffabilis Deus* (8 IX 1854): „uno eodemque decreto cum divinae Sapientiae incarnatione fuerat praestituta”, w: *Documentos marianos*, wyd. H. Marin, Madrid 1954, nr 271.

³³ W perspektywie drugiego Adwentu. 8 XII [1986] - Homilia podczas Mszy św. w Santa Maria Maggiore, LO 7(1986) nr 11-12 s. 16.

³⁴ RM 7.

³⁵ „Bóg w swojej wiecznej miłości od początku wybrał człowieka: wybrał go w swoim Synu. Bóg wybrał człowieka, ażeby mógł osiągnąć pełnię dobra przez uczestniczenie w Jego życiu: w życiu Bożym, przez łaskę. Wybrał go od wieczności i w sposób nieodwracalny [podkr. moje, WS]. Ani grzech pierworodny, ani cała historia win osobistych i grzechów społecznych nie zdołały odwieść Ojca przedwiecznego od tego Jego planu miłości. Nie zdołały unieważnić wyboru nas w odwiecznym Synu, Słowie współistotnym Ojcu. Ponieważ ten wybór miał urzeczywistnić się we Wcieleniu [podkr. moje, WS] i ponieważ Syn Boży miał dla naszego zbawienia stać się człowiekiem, właśnie dlatego Ojciec Przedwieczny wybrał dla Niego spośród ludzi Matkę”. Maryja - Decydującym momentem w Historii Zbawienia. Homilia wygłoszona w Bazylice Santa Maria Maggiore. Piątek, 8 grudnia 1978, NP I s. 142.

³⁶ Służebnica Pańska. Castel Gandolfo, 19 września 1982, APP II s. 123.

sta>> jako Matka Tego, z którym Ojciec odwieczny związał dzieło zbawienia”³⁷.

Maryja jest odwiecznie obecna w zamyśle Bożym. Przy ukazywaniu tej prawdy Jan Paweł II posługuje się terminami o wyraźnej proveniencji teologiczno-biblijnej: wybranie³⁸ (wybrana³⁹, wybrana do najwyższej posługi zbawiania⁴⁰, odwiecznie wybrana na ludzką Matkę Słowa⁴¹, „odwiecznie wybrana na Matkę Słowa Wcielonego”⁴², wybrana odwiecznie na Matkę Słowa Przedwiecznego⁴³, „wybrana jako Dziewica na Matkę Emmanuela”⁴⁴, „wybrana z całej wieczności, na matkę Emmanuela”⁴⁵, wybrana jako narzędzie i droga wcielenia się Słowa w ludzką naturę⁴⁶, wybrana, aby stać się mieszkaniem Przedwiecznego Słowa⁴⁷,

³⁷ RM 7.

³⁸ Por. J. Guillet, Wybranie, STB s. 1078-1084.

³⁹ „Czczymy Maryję, którą Bóg wybrał, aby stała się Matką Odkupiciela”. Narodzenie Najświętszej Maryi Panny. Vicenza - Włochy, 8 września 1991, APP IV s. 368.

⁴⁰ „(...) wybrana do najwyższej posługi zbawienia. Zbawienie bowiem, wedle odwiecznego planu miłości, miało się dokonać przez Wcielenie Syna”. Służebnica Pańska. Castel Gandolfo, 19 września 1982, APP II s. 123.

⁴¹ „Pozdrawiamy Ją jako umiłowaną Córkę Boga Ojca, która została wybrana na ludzką Matkę Słowa - Syna Bożego. Pozdrawiamy Maryję jako Tę, która to odwieczne wybranie przyjęła [podkr. moje, WS]”. Jest z wami Maryja. Homilia wygłoszona podczas Mszy św. odprawionej na Jasnej Górze. 15 sierpnia [1991] - czwartek. Częstochowa, LO 12(1991) nr 8 s. 27.

⁴² Uroczystość Wniebowzięcia - wielkie święto wiary. 15 VIII [1982] - Kościół parafialny w Castel Gandolfo, LO 3(1982) nr 7-8 s. 18.

⁴³ „Wybrana odwiecznie na Matkę Słowa Przedwiecznego, które za zwiastowaniem anielskim poczęło się w Twoim dziewiczym łonie”. Nasza Pani Aparecida (Objawiona). Tobie zawierzam Ten lud. Modlitwa Ojca świętego - 4 lipca 1980, NP III, 2 s. 57.

⁴⁴ Przez Maryję do Jezusa. 30 XII [1992] - Audiencja generalna, LO 14:1993 nr 2 s. 34.

⁴⁵ Medytacja nad tajemnicą Wcielenia. Na uroczystość Zwiastowania. Środa, 25 marca 1981. Audiencja generalna, NP IV, 1 s. 370.

⁴⁶ Maryjny wymiar Kościoła. 22 XII [1987] - Przemówienie do Kolegium Kardynalskiego i członków Kurii Rzymskiej, LO 9(1988) nr 1. Dodatek do rocznika 1987 s. I.

⁴⁷ „Dziewicę tę Bóg wybrał i uświęcił, aby stała się mieszkaniem Jego Przedwiecznego Słowa”. Przemówienie podczas jutrzni brewiarzowej w opactwie benedyktynów. Szukamy Boga w sanktuarium Maryi. Einsiedeln, 15 VI 1984,

„wybrana w sposób szczególny i wyjątkowy”⁴⁸); przeznaczenie⁴⁹ („przeznaczona na matkę”⁵⁰, „przeznaczona na matkę jednorodzonego Syna niebieskiego Ojca”⁵¹, „wybrana i przeznaczona na Matkę Chrystusa”⁵², „przeznaczona na Matkę Słowa Przedwiecznego”⁵³, odwiecznie przeznaczona na Matkę Syna Bożego⁵⁴, przeznaczona na Matkę Syna Bożego⁵⁵, „przeznaczona w sposób najbardziej specjalny”⁵⁶); przewidzenie (przewidzenie Jej na godną Matkę Zbawiciela⁵⁷, przewidziana odwiecznie na Matkę Syna Bożego⁵⁸); zamierzenie (zamierzona na Matkę Słowa Wcielonego u początku dziejów zbawienia⁵⁹); powołanie⁶⁰ (powołaniem czło-

w: Jan Paweł II w Austrii 10 IX 1983-13 IX 1983 i Szwajcarii 12 VI 1984 - 15 VI 1984 i 15 VI 1982. Przemówienia i homilie, Warszawa 1988 s. 234.

⁴⁸ Maryja, Matka naszego Adwentu: do prawdy, sprawiedliwości, pokoju. W Bazylice S. Maria Maggiore. Sobota, 8 grudnia 1979, NP II, 2 s. 651.

⁴⁹ Por. X. L. Dufour, Przeznaczać, STB s. 818-821.

⁵⁰ Jan Paweł II, Protoewangelia zbawienia. [17 XII 1986 - Aud. gen.], WWJ s. 84.

⁵¹ Pod opieką Matki Kościoła. 9 września [1993] - Aglona. Msza św. przed sanktuarium maryjnym, LO 14(1993) nr 12 s. 34.

⁵² RM 19.

⁵³ Ewangelia maryjnych tajemnic. 18 V [1988] - Sanktuarium w Caacupé. Homilia podczas Mszy św., LO 9(1988) nr 6 s. 23.

⁵⁴ „Kiedy za chwilę powtarzać będziemy w naszej modlitwie słowa pozdrowienia anielskiego, rozważajmy, jak wyróżnił Ojciec Przedwieczny mocą Ducha Świętego Tę, którą przeznaczył odwiecznie [podkr. moje, WS] na Matkę swego Syna”. Podejmuję posługę Ewangelii, która jest walką przeciw mocom ciemności. Audiencja generalna. Środa, 28 października 1981, NP IV, 2 s. 392.

⁵⁵ „Ten Boży początek znalazł pierwszy swój wyraz w Niepokalanym Poczęciu Dziewicy, która została przeznaczona na Matkę Syna Bożego”. Początek lepszego świata. Watykan, 8 grudnia 1995, APP III s. 25.

⁵⁶ Maryja, Matka naszego Adwentu: do prawdy, sprawiedliwości, pokoju. W Bazylice S. Maria Maggiore. Sobota, 8 grudnia 1979, NP II, 2 s. 651.

⁵⁷ „Ta wielka tajemnica maryjna, z którą rozpoczyna się w historii Odkupienie człowieka, zawarta jest już w odwiecznym planie Boga Ojca, w którym zostało przewidziane, że Maryja, zachowana od grzechu pierwotnego ze względu na zasługi Chrystusa, stanie się w czasie godną Matką samego Zbawiciela”. Wielka Tajemnica Maryja. Watykan, 8 grudnia 1983, APP II s. 264.

⁵⁸ Dla nas, którzy pielgrzymujemy. 15 VIII [1986] - Castel Gandolfo. Uroczystość Wniebowzięcia Matki Boskiej, LO 7(1986) nr 8 s. 13.

⁵⁹ Zawierzam Bogarodzicy to miasto. Turyn, 13 kwietnia 1980, APP I s. 221.

⁶⁰ Por. J. Guillet, Powołanie, STB s. 747-749.

wieczym Maryi było stać się Matką Słowa Przedwiecznego w wybranej przez Boga pełni czasów⁶¹. To powołanie jest wyjątkowe w dziejach zbawienia⁶², jedyne i niepowtarzalne⁶³. Zwiastowanie było momentem objawienia Dziewicy z Nazaretu Jej jedyne go powołania na Matkę Me-
sjasza⁶⁴).

Zauważamy, iż odwieczne przeznaczenie, wybór, przewidzenie, zamierzenie i powołanie dotyczą przede wszystkim Bożego Macierzyństwa. Jan Paweł II cytując słowa Godzinek „Ciebie Monarcha wieczny od wieków swojemu za Matkę obrał Słowu Jednorodzonemu” zauważa ich korespondencję z Ef 1, 3-4. Maryja podobnie jak inne stworzenia, uczestniczy w powszechnym wybraniu, zamierzeniu i przeznaczeniu do Bożego dzieciństwa. Wybór Maryi jest jednak szczególny z racji przeznaczenia Jej na Matkę Syna Bożego⁶⁵. „Wśród wszystkich ludzi, których Ojciec wybrał w Chrystusie, Ona została wybrana w sposób szczególny i wyjątkowy [podkr. moje, WS], ponieważ została wybrana w Chrystusie, aby być Matką Chrystusa”⁶⁶. W jednym z przemówień na Anioł Pański Ojciec św., rozważając słowa prologu Ewangelii św. Jana: „Wszystko przez Nie się stało” (J 1, 3), które rozjaśnia cytatem św. Pawła: „Wszystko zostało stworzone...ze względu na Niego” (Kol 1, 16), zauważa, iż Maryja zaj-

⁶¹ Jan Paweł II, Matka Słowa Przedwiecznego. Watykan, 8 grudnia 1981, APP II s. 25.

⁶² Bazylika Zwiastowania w Nazarecie. Watykan, 8 listopada 1987, APP III s. 263.

⁶³ List Jana Pawła II do Episkopatu Kościoła Katolickiego na 1600 rocznicę I Soboru Konstantynopolitańskiego i 1550 rocznicę Soboru Efeskiego, p. 3, NP IV, 1 s. 395.

⁶⁴ Tajemnica Zwiastowania trwa nadal w życiu Kościoła. W Papieskim Wyższym Seminarium Rzymskim na Lateranie. Środa, 25 marca 1981, NP IV, 1. s. 374; List Ojca Świętego Jana Pawła II do wszystkich osób konsekrowanych we wspólnotach zakonnych oraz instytutach świeckich z okazji Roku Maryjnego, LO 9(1988) nr 5 s. 3.

⁶⁵ Bóg Ją wybrał i wywyższył ponad wszystko. 8 XII [1996] - Rozważanie w bazylice Matki Boskiej Większej, LO 18(1997) nr 2 s. 12.

⁶⁶ Maryja, Matka naszego Adwentu: do prawdy, sprawiedliwości, pokoju. W Bazylice S. Maria Maggiore. Sobota, 8 grudnia 1979, NP II, 2 s. 651; por. T. Siudy, Maryja w tajemnicy Chrystusa, w: Matka Odkupiciela. Komentarz do encykliki Redemptoris Mater, red. S. Grzybek, Kraków 1988, s. 45-46.

muje szczególne miejsce wśród stworzeń; została bowiem stworzona ze względu na Chrystusa, aby być Jego Matką⁶⁷.

Odwieczny wybór i przeznaczenie Maryi dotyczy również Niepokalanego Poczęcia. W czasie objawień w Lourdes Maryja nazwała siebie „Niepokalanym Poczęciem”. Jan Paweł II stwierdza, iż imię to nadał Jej Bóg „przed wszystkimi wiekami. Tak, przed wszystkimi wiekami! On Ją wybrał pod tym imieniem i przeznaczył [podkr. moje, WS] Ją na Matkę swego Syna, odwiecznego Słowa”⁶⁸. Niepokalane Poczęcie Maryi jest wynikiem Jej odwiecznego wybrania i przeznaczenia na Matkę Chrystusa⁶⁹. Słowa jakie Maryja słyszy w momencie Zwiastowania z ust Anioła: „Bądź pozdrowiona pełna łaski” (Łk 1, 28) są wyrazem Jej szczególnego wybrania do godności Niepokalanego Poczęcia. Ten Boży wybór został dokonany przedwiecznie w Chrystusie i ze względu na Chrystusa Syna Bożego, którego miała być Matką⁷⁰. „Wybrał Maryję Ojciec Przedwieczny w Chrystusie - wybrał Ją dla Chrystusa. Uczynił Ją świętą i najświęt-

⁶⁷ Pobożność Maryjna. Watykan, 5 lutego 1984, APP II s. 282.

⁶⁸ Msza św. w języku francuskim dla Radia Watykańskiego. W Kaplicy Sykstyńskiej. Sobota, 10 lutego 1979, NP II, 1 s. 149.

⁶⁹ „Maryja była wolna od dziedzictwa grzechu pierworodnego. Była wolna, ponieważ została odwiecznie przeznaczona [podkr. moje, WS] na Matkę Chrystusa Odkupiciela. [...] W sposób szczególny łaska okazała się potężniejsza od grzechu w Tej, która została odwiecznie wybrana i przeznaczona [podkr. moje, WS] na Matkę Odkupiciela świata. To wybranie zwiastuje Maryi Anioł Gabriel. [...] Pan okazał swoje zbawienie w tej, którą przeznaczył [podkr. moje, WS] na Matkę Przedwiecznego Syna”. Pełna łaski. 8 XII 1994 r. - Msza św. w Bazylice Matki Boskiej Większej, LO 16(1995) nr 2 s. 5.

⁷⁰ „Dziewica z Nazaretu słyszy: «Bądź pozdrowiona, pełna łaski» (1, 28), a słowa te mówią o Jej szczególnym wybraniu w Chrystusie: w Nim Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa wybrał Ciebie, córko Izraela, «abyś była święta i nieskalana». Wybrał Ciebie «przed założeniem świata». Wybrał Ciebie, abyś była niepokalana: od pierwszej chwili Twojego poczęcia - poczęcia za sprawą Twoich ludzkich rodziców. Wybrał Ciebie ze względu na Chrystusa [podkr. moje, WS], aby w tajemnicy Wcielenia Syn Boży znalazł Matkę w całej pełni «Bożego upodobania»: Bożej łaski”. Przeżyliśmy dni nowej Pięćdziesiątnicy. 8 XII [1985] - Msza św. na zakończenie II Nadzwyczajnego Synodu Biskupów, LO 6(1985) n 10-11-12 s. 12.

szą. A pierwszym owocem tego wybrania i powołania Bożego stało się Niepokalane Poczęcie⁷¹.

Papież ukazuje jeszcze jeden aspekt odwiecznego wybrania Maryi: Jej udział w dziele zbawienia. Maryja została „wybrana, aby włączyła się w plan Wcielenia i Odkupienia”⁷². „W szczególny sposób odwiecznie wybrana przez Boga w Jego miłościwym planie zbawienia [...] w sposób jedyny i niepowtarzalny została wybrana dla Chrystusa”⁷³.

Jan Paweł II raz mówi, że odwiecznego wyboru Maryi dokonał Bóg⁷⁴, innym razem, że Ojciec⁷⁵, jeszcze kiedy indziej, iż cała Trójca Święta⁷⁶.

⁷¹ Rok Święty w sposób szczególny odnosimy do Niej. 8 XII [1983] - Uroczystość Niepokalanego Poczęcia Matki Boskiej, LO 4(1983) nr 12 s. 3.

⁷² Maryja, znak nadziei dla wszystkich pokoleń. W sanktuarium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Waszyngtonie. Niedziela, 7 października 1979, NP II, 2 s. 336.

⁷³ Salus Populi Romani. Homilia w Bazylice Matki Boskiej Większej. Poniedziałek, 8 grudnia 1980, NP III, 2 s. 809.

⁷⁴ „Maryja została wybrana dzięki szczególnej Bożej miłości. Należy całkowicie do Boga i żyje dla Boga, ponieważ przede wszystkim została «wybrana przez Boga», który chciał z Niej uczynić uprzywilejowany przybytek swego związku z ludzkością we Wcieleniu”. Błogosławiona Dziewica Maryja a życie konsekrowane. [29 III 1995 - Aud. gen.], WWK s. 559.

⁷⁵ „Bóg Ojciec wybrał Ciebie przed stworzeniem świata, aby urzeczywistnić swój opatrnościowy plan zbawienia”. Modlitwa na Rok Maryjny. LO 8(1987) nr 7 s. 1; Ojciec Przedwieczny zamierzył i wybrał Maryję na Matkę Słowa Wcielonego u początku dziejów zbawienia. Zawierzam Bogarodzicy to miasto. Turyn, 13 kwietnia 1980, APP I s. 221; Ojciec „przeznaczył odwiecznie na Matkę swego Syna”. Matka Słowa Przedwiecznego. Watykan, 8 grudnia 1981, APP II s. 25; to „Ojciec Przedwieczny wybrał dla Niego spośród ludzi Matkę”. Maryja - Decydującym momentem w Historii Zbawienia. Homilia wygłoszona w Bazylice Santa Maria Maggiore. Piątek, 8 grudnia 1978, NP I s. 142.

⁷⁶ „Błogosławimy Cię, Boże nasz! Ojcze, Synu, Duchu Święty, za to, że wybrałaś Maryję, jeszcze przed stworzeniem świata, ażeby była święta i niepokalana przed Tobą w miłości”. Spraw, by drogi Chile były drogami pokoju i zgody. 3 IV [1987] - Sanktuarium Maipau. Akt powierzenia Chile Matce Bożej, LO 8(1987) nr 4 s. 21; por. List Jana Pawła II do Episkopatu Kościoła Katolickiego na 1600 rocznicę I Soboru Konstantynopolitańskiego i 1550 rocznicę Soboru Efeskiego, s. 398; „Maryja jest przeznaczona przez Trójcę do najwyższego posłannictwa [podkr. moje, WS], którym jest najściślejsze złączenie z życiem i dziełem Jej dziecka, będącym Jednorodzonym Synem Boga”. Kościół posoborowy potrzebuje

2. 2. „Córa Boga Ojca”

Dla Papieża Maryja jest przede wszystkim „Córą Boga Ojca”⁷⁷. Co wyraża ten tytuł? Wydaje się, że jego znaczenie można odczytać w trojakim znaczeniu: jako wyraz miłości Boga Ojca do Maryi, jako formułę wyrażającą ideę wyjątkowego dziecięctwa Bożego oraz ideę wyboru Maryi na Matkę Syna Boga Ojca.

Tytuł „Córka Boga Ojca” jest formułą teologiczną, którą należy odczytywać przez analogię do relacji zachodzącej między ojcem a dzieckiem. Relacja taka, z jednej strony rodzicielska, z drugiej strony dziecięca, oparta jest przede wszystkim na miłości. Stąd też tytuł „Córka Boga

świeckich. Homilia na Placu Katedralnym. Poniedziałek, 8 września 1980, NP III, 2 s. 308; „W tajemnicy Chrystusa jest Ona obecna już «przed założeniem świata» jako Ta, którą Ojciec «wybrał» na Rodzicielkę swego Syna we Wcieleniu - a wraz z Ojcem wybrał Ją Syn i odwiecznie zawierzył Duchowi Świętości”. RM 8; „O Maryjo, Ty, która byłaś przeznaczona na Matkę Słowa przedwiecznym zamiarem Ojca, Syna i Ducha Świętego”. Kościół dziękuje Bogu za dar Katechizmu. Homilia papieska, wygłoszona w Bazylice Matki Boskiej Większej 8 grudnia, w uroczystość Niepokalanego Poczęcia, LO 14(1993) nr 2 s. 11.

⁷⁷ Salus Populi Romani. Homilia w Bazylice Matki Boskiej Większej. Poniedziałek, 8 grudnia 1980, NP III, 2 s. 810; Bądź pozdrowiona Maryjo! Watykan, 15 sierpnia 1981, APP I s. 399; Bądźcie dojrzałymi dojrzałością wiary i mocni mocą Ducha, s. 236; Modlitwa do Matki Bożej. Modlitwa w kaplicy sanktuarium Einsiedeln. 15 VI 1984, w: Jan Paweł II w Austrii 10 IX 1983 - 13 IX 1983 i Szwajcarii 12 VI 1984 - 15 VI 1984 15 VI 1982. Przemówienia i homilie, Warszawa 1988, s. 236; „Alborada” brzask, który zapowiada dzień. 31 stycznia [1985] - Guayaquil. Msza św. w sanktuarium Alborada, LO 6(1985) nr 2 s. 19; Akt zawierzenia Kolumbii Matce Bożej [3 lipa 1986], LO 7(1986) nr 7 s. 14; RM 9; Jest z wami Maryja. Homilia wygłoszona podczas Mszy św. odprawianej na Jasnej Górze. 15 sierpnia [1991] - czwartek. Częstochowa, LO 12(1991) nr 8 s. 27; Maryja w perspektywie trynitarnej. 10 stycznia [1996 - Aud. gen.], LO 17(1996) nr 3 s. 42; Bóg Ją wybrał i wywyższył ponad wszystko. 8 XII [1996]- Rozważanie w bazylice Matki Boskiej Większej, LO 18(1997) nr 2 s. 13; Matko, przynoszę Ci cały Kościół, wszystkie kraje i narody. Modlitwa w Kaplicy Cudownego Obrazu na Jasnej Górze [Częstochowa 4 czerwca 1997], LO 18(1997) nr 7 s. 38; Jesteś pełna łaski. 8 XII [1997] - Modlitwa na placu Hiszpańskim, LO 19(1998) nr 2 s. 13; Kościół broni wolności każdego człowieka. Msza św. i koronacja figurki Matki Bożej Miłosierdzia. 24 stycznia [1998] - Santiago de Cuba, LO 19(1998) nr 3 s. 22.

Ojca” świadczy o wyjątkowej miłości Boga Ojca względem Matki Jego Syna. Świadczy o tym dopełnianie tego tytułu w wielu wypadkach przymiotnikiem „najbardziej umiłowana”⁷⁸. Jan Paweł II określa również Maryję jako Tę, którą Ojciec umiłował⁷⁹, umiłował Ją w przedwiecznie umiłowanym Synu⁸⁰, w której „Ojciec ma najszczególniejsze upodobanie”⁸¹ i która jest „pierwszym <świadkiem> tej zbawczej miłości Ojca”⁸². Powyższe sformułowania podkreślają wyjątkową miłość Ojca względem Maryi i pozwalają odczytać tytuł „Córa Boga Ojca” jako tytuł wyrażający najwyższą miłość, którą Ojciec obdarował Tę, która została przeznaczona na Matkę Jego Syna⁸³. Oczywiście charakter tej relacji jest zwrotny, tzn., że tytuł ten świadczy również o wielkiej miłości Maryi do Boga Ojca.

Jan Paweł II zauważa również w relacji Maryja a Bóg Ojciec aspekt miłosierdzia. W *Redemptoris Mater* podejmuje soborowe stwierdzenie (LG 56): „Było zaś wolą Ojca miłosierdzia, aby Wcielenie poprzedziła zgoda Tej, która była przeznaczona na matkę”⁸⁴. Chodzi tutaj o dobroć miłosierną Ojca, który ukazał znaczenie tego atrybutu dla Maryi w tajemnicy Wcielenia⁸⁵. Maryja jest Tą, która „w sposób szczególny i wyjątkowy - jak nikt inny - doświadczyła miłosierdzia [...], która najpełniej zna tajemnicę Bożego miłosierdzia”⁸⁶. A Jej Syn jest owocem miłosierdzia Ojca⁸⁷. Miłosierdzie w nauczaniu Jana Pawła II, w oparciu o biblijne znaczenie tego terminu, oznacza: postawę dobroci, życzliwości, miłości, łaski, którą obdarzają się dwie osoby na zasadzie wewnętrznego

⁷⁸ Modlitwa do Matki Bożej. Modlitwa w kaplicy sanktuarium Einsiedeln, s. 236; Akt zawierzenia Kolumbii Matce Bożej, s. 14; RM 9; Maryja w perspektywie trynitarnej, s. 42;

⁷⁹ Ona jest Matką i doskonałym Wzorem chrześcijanina. 8 marca [1983] - Sanktuarium maryjne Suyapa. Homilia i akt maryjny, LO 4(1983) nr 4 s. 23.

⁸⁰ RM 8.

⁸¹ Upodobanie Ojca. Watykan, 8 lipca 1984, APP II s. 322.

⁸² RM 46.

⁸³ Galot, *Prospettive metodologiche...*, s. 48.

⁸⁴ RM 13.

⁸⁵ Galot, *Prospettive metodologiche...*, s. 48.

⁸⁶ *Dives in misericordia*, 9; por. L. Balter, *Matka Boska Miłosierdzia* w encyklice „*Dives in misericordia*”, „*Królowa Apostołów*” 48(1984) nr 10 s. 1-2.

⁸⁷ Maryja w perspektywie trynitarnej, s. 42.

zobowiązania (hesed) oraz miłość matczyną pełną ciepła, tkliwości, cierpliwości, całkowicie darmo daną i niezasłużoną (rah^amim)⁸⁸.

Tytuł „Córa Boga Ojca” wyraża również ideę przybranego dziecięstwa Bożego. Jan Paweł II relację Maryi z Bogiem Ojcem stawia w perspektywie synostwa Bożego chrześcijan⁸⁹. Swoją maryjną encyklikę Papież rozpoczyna, cytując List do Galatów (Ga 4, 4-6), od zaakcentowania prawdy, iż Syn zrodzony z niewiasty został posłany od Ojca, ażebyśmy otrzymali przybrane synostwo. W tym posłaniu Syna objawia się „miłość Ojca”⁹⁰. W tytule „Córka Boga Ojca” zawiera się prawda o dostąpieniu przez Maryję w najwyższym stopniu „Bożego usynowienia”. „I te słowa [Ef 1, 5] również - jeśli odnoszą się do wszystkich chrześcijan - do Maryi odnoszą się w sposób wyjątkowy. Ona - właśnie Ona, Matka - dostąpiła w najwyższym stopniu «Bożego usynowienia»>>: przybrania za synów w odwiecznym Synu Bożym, właśnie dlatego, że miał się On stać w Bożej ekonomii zbawienia Jej własnym, rodzonym Synem: Synem Człowieczym. Ona - jak śpiewamy nieraz - Umiłowana Córka Boga Ojca”⁹¹.

Podobnie przymiot Maryi „łaski pełna” wyjaśnia Papież wychodząc od miłościwego planu zbawienia, w którym Ojciec „napełnił nas wszelkim błogosławieństwem duchowym [...]. Z miłości przeznaczył nas dla siebie jako przybranych synów przez Jezusa Chrystusa, według postanowienia swej woli, ku chwale majestatu swej łaski, którą obdarzył nas w Umiłowanym” (Ef 1, 3-6). W tym planie szczególne miejsce zajmuje Maryja, „jako Matka Tego, z którym Ojciec odwieczny związał dzieło zbawienia”⁹². Przeznaczenie Maryi do macierzyństwa jest odwiecznym

⁸⁸ Dives in misericordia, 4; zwłaszcza przypis 4.

⁸⁹ Por. K. Wittkemper, Dreifaltigkeit. I. Dogmatik, w: Marienlexikon, t. 2, St. Ottilien 1989, s. 238.

Na marginesie warto zauważyć zmaskulinizowanie języka teologii; wszyscy jesteśmy synami w Synu, również kobiety. W języku polskim brak terminu, który oddawałby także ideę bycia córką w Synu, jak chociażby łacińskie filiatio (filia - córka, filius - syn).

⁹⁰ RM 1; por. Galot, Prospettive metodologiche..., s. 46.

⁹¹ Salus Populi Romani. Homilia w Bazylice Matki Boskiej Większej, s. 810.

⁹² RM 7; por. B. Kochaniewicz, Maryja w tajemnicy Boga Ojca według Katechizmu Kościoła Katolickiego, w: Maryja w Katechizmie Kościoła Katolickiego. Materiały z sympozjum zorganizowanego przez dominikańskie Kolegium Filozo-

zamysłem Ojca. Jan Paweł II, rozważając znaczenie wyrażenia „pełnia łaski” odnośnie do Maryi, konfrontuje je z wyrażeniem Listu do Efezjan. Nazwanie w Ewangelii Dziewicy z Nazaretu „błogosławioną między niewiastami” (Łk 1, 42) wyjaśnia poprzez „owo błogosławieństwo, którym «Bóg Ojciec» nappełnił nas «na wyżynach niebieskich w Chrystusie». Jest to błogosławieństwo duchowe; odnosi się ono do wszystkich ludzi [...]. Do Maryi to błogosławieństwo odnosi się w mierze szczególnej i wyjątkowej”⁹³. Uzasadnieniem tego błogosławieństwa jest „cały majestat łaski”, jaki się w Niej objawił, a jakim „Ojciec... obdarzył nas w umiłowanym”⁹⁴. „Maryja nosi w sobie, jak nikt inny wśród ludzi, ów «majestat łaski», jaką Ojciec «obdarzył nas w umiłowanym» a łaska ta stanowi o niezwykłej wielkości i pięknie całej Jej ludzkiej istoty”⁹⁵. J. Galot, komentując powyższy fragment Redemptoris Mater, dostrzega tożsamość terminologiczną zachodzącą pomiędzy wyrażeniem „łaski pełna” a Ef 1, 4-6. Czasownik użyty jako imiesłów dla określenia „łaski pełna” znajduje się jeden raz w Nowym Testamencie właśnie w hymnie Listu do Efezjan, aby wyrazić łaskę, tę którą Ojciec nas nappełnił w Chrystusie⁹⁶.

Na płaszczyźnie macierzyństwa bycie córką Boga Ojca zasadza się na wybraniu Maryi na Matkę Syna Bożego: „Pozdrawiamy Ją jako umiłowaną Córkę Boga Ojca, która została wybrana na ludzką Matkę Słowa - Syna Bożego”⁹⁷, „Wszak to już w chwili Zwiastowania objawiło się, że Dziewica z Nazaretu jest najszczególniejszym przybytkiem Trójcy Przenajświętszej, jako córka wybrana przez Ojca Przedwiecznego, aby stać się Matką Jego Syna w tajemnicy Wcielenia”⁹⁸. Rozpatrując relację Bóg Ojciec - Maryja, trzeba stwierdzić, że idea Jej wyboru i przeznaczenia na Matkę zasługuje na najwyższą uwagę⁹⁹. Jednak w tym miejscu

ficzno-Teologiczne w Krakowie, w dniach 6-7 października 1995 roku, red. S. C. Napiórkowski, B. Kochaniewicz, Kraków 1996, 46-51.

⁹³ RM 8.

⁹⁴ RM 8.

⁹⁵ RM 11.

⁹⁶ Galot, Prospettive metodologiche..., s. 47-48.

⁹⁷ Jest z wami Maryja, s. 27.

⁹⁸ Bądź pozdrowiona Maryjo, s. 399.

⁹⁹ RM 8; Modlitwa na Rok Maryjny. LO 8(1987) nr 7 s. 1; Zawierzam Bogarodzicy to miasto. Turyn, 13 kwietnia 1980, APP I s. 221; Matka Słowa Przedwiecznego. Watykan, 8 grudnia 1981, APP II s. 25; Maryja - Decydującym momentem w Historii Zbawienia. Homilia wygłoszona w Bazylice Santa Maria Ma-

wystarczy tylko zasygnalizować zagadnienie, gdyż szczegółowo zostało już omówione w pierwszym punkcie niniejszego paragrafu (Odwieczne wybranie i przeznaczenie Maryi na Matkę Słowa).

2. 3. Ojcostwo Boga a Macierzyństwo Maryi we Wcieleniu

Jan Paweł II zauważa istnienie pewnego rodzaju relacji między Ojcostwem Boga a macierzyństwem Maryi. „Matka Syna Bożego, Maryja, jest «umiłowaną córą Ojca» w sposób jedyny. Jej bowiem zostało udzielone jedyne podobieństwo pomiędzy Jej macierzyństwem i ojcostwem Bożym”¹⁰⁰. Można postawić pytanie o charakter tego podobieństwa: jakie to podobieństwo? Melotti zauważa jego dwa elementy: Maryja w zrodzeniu Jezusa jest sama jedna, podobnie jak Ojciec oraz macierzyństwo Maryi jest poza wszelkim kontekstem seksualnym, istnieje na płaszczyźnie czysto duchowej, analogicznie do ojcostwa Ojca. Macierzyństwo Maryi zatem w sposób analogiczny, lecz jednak realny odtwarza w czasie wyobrażenie odwiecznego ojcostwa Boga. Bóg Ojciec i Maryja mają za Syna jedną i tę samą Osobę (oczywiście, Ojciec odwiecznie i według natury Bożej, Maryja, w czasie i według natury ludzkiej). Z tego też powodu jest Ona jedyną, która może się zwracać do Chrystusa wraz z Ojcem „mój Synu”¹⁰¹. Podobnie twierdzi B. Forte. Według niego, Bóg Ojciec staje się dostrzegalny w Maryi, ponieważ Ona w sposób najdoskonalszy i najwłaściwszy ukazuje tajemnicę odwiecznego rodzenia Syna przez Ojca¹⁰². Forte określa Maryję: „ikoną macierzyńską ojcostwa Boga”¹⁰³, lub „ikoną ludzką ojcostwa Bożego”¹⁰⁴. Stąd też wydaje się uza-

ggioire. Piątek, 8 grudnia 1978, NP I s. 142; Początek bez początku. Watykan, 1 stycznia 1986, APP III s. 35.

¹⁰⁰ Maryja w perspektywie trynitarnej, s. 42.

¹⁰¹ Zob. L. Melotti, Maryja, Matka Żyjących. Zarys mariologii, Białystok 1994, s. 99. Melotti czyni zastrzeżenie: „Oczywiście, ojcostwo Pierwszej Osoby przewyższa nieskończenie macierzyństwo Maryi: Syn jest ustanowiony jako Syn, Osoba, nie przez swoje narodzenie z Maryi, lecz przez swoje zrodzenie odwieczne”. Tamże, s. 100.

¹⁰² G. M. Bartosik, Maryja ikoną Ducha Świętego według Bruno Forte (referat wygłoszony na sympozjum mariologicznym „Maryja a Duch Święty” w Częstochowie 22-23 maja 1998), mps. udostępniony przez autora, s. 9.

¹⁰³ B. Forte, Maria la donna icona del Mistero. Saggio di mariologia simbolico-narrativa, Cinisello Balsamo 1996, s. 206

sadnionym postawienie przez Jana Pawła II tezy, że „Dziewicze Macierzyństwo Bogarodzicy jest odbiciem Przedwiecznego Ojcostwa Boga”¹⁰⁵.

Moment Zwiastowania był momentem samoobjawienia się Boga, w które Dziewica z Nazaretu została wprowadzona. Do Niej Papież odnosi słowa Jezusa: „Ojcze... zakryłeś te rzeczy przed mądrymi i roztroprnymi, a objawiłeś je prostaczkom” (Mt 11, 25). Objawienie to dotyczy przede wszystkim Syna. „nikt nie zna Syna, tylko Ojciec” (Mt 11, 27). Maryja jest pierwszą, której Bóg Ojciec zechciał objawić swego Syna. Tajemnica Boskiego Synostwa została Jej objawiona w sposób najpełniejszy. Z tą tajemnicą Maryja obcowwała tylko w wierze i przez wiarę¹⁰⁶. Z drugiej strony moment Zwiastowania staje się momentem objawienia Ojca przez Syna: „nikt też tak jak Ona nie zna Ojca, bo żadnemu z ludzi Syn nie objawił Ojca tak jak Jej - swojej Matce”¹⁰⁷. Ojciec zna dokładnie Syna a Syn zna dokładnie Ojca. W Maryi następuje jakaś komunikacja poznania Ojca i Syna¹⁰⁸.

Na szczególne podkreślenie zasługuje zwrócenie uwagi przez Papieża na fakt zawierzenia przez Ojca Przedwiecznego Dziewicy z Nazaretu. W tajemnicy Zwiastowania Maryja zawierzyła, całkowicie oddała siebie, swoją osobę zbawczym zamierzeniom Najwyższego¹⁰⁹. „Ona swoim fiat w czasie Zwiastowania całkowicie zdała się na miłującą wolę Ojca”¹¹⁰. Ale również w tajemnicy Wcielenia Bóg Ojciec zawierzył Maryi, oddając Jej swego Syna: „Należy wszakże przyznać, że przede wszystkim sam Bóg, Ojciec Przedwieczny, zawierzył Dziewicy Nazaretańskiej, oddając Jej swego Syna w tajemnicy Wcielenia”¹¹¹. Jan Paweł II chce przez to powiedzieć, że Bóg Ojciec nie zawahał się, aby mieć całkowite zaufanie do niewiasty we Wcieleniu swojego Syna¹¹². Świadczy to o wyjątkowej relacji zaufania między Nią a Bogiem Ojcem.

¹⁰⁴ Tamże, s. 207.

¹⁰⁵ Wołamy o nową moc powszechnego braterstwa. 1 I [1984] - Uroczystość Macierzyństwa Matki Bożej - Światowy Dzień Pokoju, LO 5(1984) nr 1-2 s. 1.

¹⁰⁶ RM 17.

¹⁰⁷ Upodobanie Ojca, s. 322.

¹⁰⁸ Por. Galot, Prospettive metodologiche..., s. 49.

¹⁰⁹ RM 39.

¹¹⁰ Razem z Maryją pokochacie Kościół. Obraz Matki Bożej jako dar papiecki. Poniedziałek, 5 maja 1980, NP III, 1 s. 485.

¹¹¹ RM 39.

¹¹² Galot, dz. cyt., s. 49.

Podsumowując można stwierdzić, że Jan Paweł II w relacji Maryja - Bóg Ojciec akcentuje odwieczny wybór Maryi na Matkę Syna Boga. Papież łączy odwieczne postanowienie Wcielenia z odwiecznym wyborem Maryi na Matkę Słowa Wcielonego. Z racji Jej szczególnej Bożomacierzyńskiej funkcji w zbawczym planie Boga, jest Ona odwiecznie wybrana, przeznaczona, przewidziana, zamierzona i powołana. Odwieczny wybór i przeznaczenie dotyczą Bożego Macierzyństwa, Niepokalanego Poczęcia, jak również udziału w dziele Odkupienia. Jako podmiot odwiecznego wyboru i przeznaczenia Papież wskazuje Boga w Trójcy Świętej Jedyne, ze szczególnym zwróceniem uwagi na wyjątkową aktywność Boga Ojca. W papieskiej teologii tytułu „Córa Boga Ojca” można podkreślić następujące treści: szczególną miłość (miłosierdzie) Boga Ojca, ideę wyjątkowego dziecięctwa Bożego (najwyższy stopień „Bożego usynowienia”), obdarowanie pełnią łaski oraz ideę wyboru Maryi na Matkę Słowa. Jan Paweł II dostrzega również podobieństwo między macierzyństwem Dziewicy z Nazaretu względem Jezusa, a odwiecznym ojcostwem Boga. Jej Macierzyństwo w sposób analogiczny, lecz jednak realny odtwarza w czasie wyobrażenie odwiecznego ojcostwa Boga. Maryi jako pierwszej Bóg Ojciec objawia swego Syna, a zarazem Syn objawia Jej Ojca. Teza o zawierzeniu Boga Ojca Maryi w tajemnicy powierzenia Jej swego Jednorodzonego Syna, tchnie słowną świeżością i oryginalnością.